

Jerzy Kielbik

"Znaczenie kultury i nauki we współpracy polsko-kaliningradzkiej" : sprawozdanie z sympozjum

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 2, 255-257

2004

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Jerzy Kiełbik

„Znaczenie kultury i nauki we współpracy polsko-kaliningradzkiej”. Sprawozdanie z sympozjum

21 maja 2004 r. w Domu Polskim w Olsztynie odbyło się sympozjum poświęcone zagadnieniu znaczenia kultury i nauki we współpracy polsko-kaliningradzkiej, nad którym patronat objął marszałek województwa warmińsko-mazurskiego Andrzej Ryński. Pretekstem do jego zorganizowania przez Ośrodek Badań Naukowych i Towarzystwo Naukowe im. Wojciecha Kętrzyńskiego było dziesięciolecie miesięcznika „Obwód Kaliningradzki. Przegląd faktów, wydarzeń, opinii. Biuletyn Towarzystwa Naukowego i Ośrodka Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie”.

Obrazy rozpoczął dyrektor OBN prof. Stanisław Achremczyk. Na wstępie powitał prezydenta Olsztyna Czesława Jerzego Małkowskiego, konsula generalnego RP w Kaliningradzie Jarosława Czubińskiego, zastępcę kierownika Wydziału Kultury Administracji Obwodu Kaliningradzkiego Andrieja Grigorjewicza Popowa, przedstawiciele marszałka: dyrektora Departamentu Kultury Urzędu Marszałkowskiego Bogdana Pierechoda, dyrektora Departamentu Współpracy Europejskiej i Stosunków Międzynarodowych prof. Zbigniewa Puchajdę oraz zgromadzonych gości. Następnie przedstawił cel spotkania i streścił rolę tematyki kaliningradzkiej w działalności Ośrodka, omówił organizowane sesje i wydawnictwa. Podkreślił, że szczególne miejsce zajmuje Biuletyn „Obwód Kaliningradzki”, redagowany przez doc. dr. Edmunda Wojnowskiego, mgr. Tadeusza Baryłę oraz mgr. Wacława Hojszyka.

Po tym wystąpieniu głos zabrał prezydent Olsztyna Czesław Jerzy Małkowski. Stwierdził, że Olsztyn i Kaliningrad prowadzą ze sobą dialog już od długiego czasu, czego efektem jest chociażby związek partnerski obydwu ośrodków. Wspomniał, że wspólna historia uczy konieczności dbania o stosunki dobrosąsiedzkie, w czym niezmiernie ważną rolę odgrywa biuletyn, pozwalający na wzajemne poznanie i wymianę informacji. Pogratulował i podziękował doc. E. Wojnowskiemu konsekwencji w pracy nad czasopiśmie, a prof. S. Achremczykowi za wkład OBN w analityczne i naukowe opracowywanie wiedzy o obwodzie. Zwrócił się również do konsula. Podkreślił, że efektem jego pracy jest natężona wymiana kulturalna i pozytywny odbiór Olsztyna w Kaliningradzie.

Do tych słów nawiązał również prof. Achremczyk. Stwierdził, że bez współpracy konsulatu pozyskiwanie prasy rosyjskiej w tak szerokim zakresie nie byłoby możliwe. Następnie głos przekazał przedstawicielowi marszałka prof. Z. Puchajdzie. Rozpoczął on swe wystąpienie od wyrażenia ubolewania z powodu niemożności osobistego stawiennictwa marszałka Ryńskiego. W jego imieniu przekazał jednak podziękowania i życzenia. Zauważył, że m.in. dzięki Unii Europejskiej istnieje silna i dynamiczna współpraca z obwodem. Wspólnie realizowane są różnorakie projekty. Dodał, że otrzymywanie przez Urząd Marszałkowski egzemplarzy biuletynu jest niezmiernie ważne w prowadzeniu polityki województwa.

Doc. E. Wojnowski przedstawił referat zatytułowany „10 lat miesięcznika »Obwód

Kaliningradzki. Przegląd faktów, wydarzeń, opinii«”. Referent podjął przede wszystkim kwestię powstania miesięcznika, jego rozwoju i znaczenia. Stwierdził, że pismo powstało w 1994 r. z inicjatywy ówczesnego wojewody dr. Janusza Lorenza. Od tego czasu zachowuje ono swój charakter, na bieżąco analizuje wydarzenia w obwodzie kaliningradzkim. Artykuły prasy kaliningradzkiej, moskiewskiej, petersburskiej, litewskiej i niemieckiej są dobierane w taki sposób, by były możliwie obiektywne. Obiektywizmowi służyć ma także niekomentowanie artykułów przez redakcję. Ta swoje stanowisko przedstawia jedynie we wstępie do pisma. Miesięcznik był przez wiele lat finansowany przez KBN (od 2003 r. przez Urząd Marszałkowski), a w roku 2001 uzyskał nagrodę marszałka województwa warmińsko-mazurskiego. Biuletyn stanowi cenne źródło dla badaczy, urzędników i studentów. Na zakończenie referent podziękował za pomoc i współpracę marszałkowi, dyrekcji Ośrodka Studiów Wschodnich w Warszawie oraz konsulowi. Jak dodał, bez pomocy tego ostatniego nie byłoby możliwe zgromadzenie takiej ilości prasy potrzebnej do opracowywania biuletynu, gromadzonej i udostępnianej następnie w bibliotece OBN.

Wystąpienie to zakończyło pierwszą część sympozjum. Po krótkiej przerwie rozpoczęto obrady pod przewodnictwem prof. Krystyny Stasiewicz. Jako pierwszy głos zabrał A. G. Popow, który przedstawił referat prezentujący współpracę kulturalną pomiędzy obwodem kaliningradzkim a Polską. Rozpoczął swe wystąpienie od przedstawienia rysu historycznego, podkreślając zmiany, jakie zaszły po 1990 r. Następnie zaś omawiał istniejące w obwodzie instytucje kulturalne: teatry, filharmonię, biblioteki oraz zakres ich współpracy z odpowiednikami po stronie polskiej. Zwrócił uwagę na szczególnie dobre kontakty z Teatrem im. Stefana Jaracza w Olsztynie. Podkreślił wagę kontaktów dla obwodu, np. wobec braku odpowiednich specjalistów z zakresu restauracji zabytków są oni poszukiwani w Polsce.

Następnie prof. K. Stasiewicz oddała głos konsulowi generalnemu RP w Kaliningradzie Jarosławowi Czubińskiemu. Przedstawił on referat zatytułowany: „Promocja Polski warunkiem efektywnej współpracy przygranicznej”. Swe wystąpienie referent rozpoczął od podkreślenia znaczenia biuletynu. I to, jak stwierdził, znaczenia wzrastającego. Jako dowód wskazał wykorzystywanie go od niedawna przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych. Następnie referent przeszedł do głównego wątku swego wystąpienia. Stwierdził, że do jego kompetencji należy promocja w obwodzie Polski jako całości oraz województw warmińsko-mazurskiego i pomorskiego. W pierwszym okresie swej działalności, do roku 2003, swoje działania koncentrował na przełamywaniu barier urzędniczych w Kaliningradzie, wynikających ze złego postrzegania Polski. Nie ograniczał się jedynie do prezentacji. W celu polepszenia stosunków urzędnicy rosyjscy byli zapraszani do Polski, gdzie współpracowali ze swoimi odpowiednikami. Jako pole współpracy, oprócz płaszczyzny gospodarczej i kulturalnej, referent widział także wydarzenia historyczne, a w szczególności możliwość upamiętnienia wielu ważnych dla obu narodów miejsc.

Wystąpienie to zakończyło oficjalną część sympozjum, po której nastąpiła dyskusja. Jako pierwszy głos zabrał Bogdan Pierechod. Zwrócił uwagę na aspekt kontaktów kulturalnych. Podkreślał, że należy zacieśniać współpracę z obwodem w celu, lepszego poznawania kultury rosyjskiej. Wskazał także na brak wystarczającego jej uwzględnienia w polskich systemach edukacyjnych.

Do dyskusji włączył się J. Czubiński. Podziękował przedmówcy za poruszenie tej kwestii i jako uzupełnienie do swego wystąpienia dodał, że konsul co roku urządza sto pięćdziesiąt imprez promocyjno-kulturalnych. W ciągu ostatnich dwu lat odbyło się pięćdziesiąt imprez promujących Rosję w Polsce. Utrzymywana jest współpraca ze środkami masowego przekazu: telewizją, radiem, prasą. Przygotowywany jest specjalny biuletyn z informacjami o Polsce, który jest rozsyłany po redakcjach. Odbywają się wzajemne prezentacje samorządów. Kilku

ośrodkom w Polsce, w tym OBN, przesyłana jest prasa rosyjska. Dodał jednak, że Kaliningrad postrzegany jest częściej jako narzędzie, a nie podmiot we wzajemnych stosunkach polsko-rosyjskich.

Po tym wystąpieniu głos zabrał dyrektor Muzeum Warmii i Mazur Janusz Cygański, który przedstawił zagadnienie współpracy między muzeami. Stwierdził, że datuje się ona od lat siedemdziesiątych, a jej nasilenie i rozwój nastąpił w połowie lat osiemdziesiątych. Jednak po latach owocnych kontaktów nastąpiło pewne ich ochłodzenie. Dostrzegając tego trzy przyczyny: 1) otwarcie się na współpracę z innymi ośrodkami; 2) zmęczenie trudnościami celnymi; 3) nasycenie wzajemnymi kontaktami. Sytuację obecną referent ocenił jako dobrą, ale mało intensywną. Widział jednak możliwości jej ożywienia, chociażby poprzez włączanie do współpracy Litwy, Łotwy czy krajów zachodnich. Nowy impuls widział także w obchodach siedemsetpięćdziesięciolecia założenia Kaliningradu.

Następnie głos zabrał profesor Janusz Jasiński. Podziękował konsulowi za zawarcie w wystąpieniu wątku historycznego (kwestii upamiętnienia obozów z czasów II wojny światowej). Przedstawił podobny problem związany z niedalekim dwustuleciem kampanii napoleońskiej w Prusach. Stwierdził, że po stronie polskiej są już czynione w tej kwestii przygotowania. Proponuje się również wytyczenie szlaku napoleońskiego. Konieczne jest jednak uczynienie tego samego po drugiej stronie granicy, gdzie rozegrały się ważne bitwy — pod Pruską Hawką i Frydlandem.

Kolejną osobą, która zabrała głos w dyskusji, była dr Halina Murawska. Stwierdziła, że zajmuje się tematem małżeństw mieszanych polsko-rosyjskich w obwodzie kaliningradzkim. Podczas swoich badań dostrzegła, że zamieszkujący tam Polacy czują się niedowartościowani, pomijani w działaniach strony polskiej. Stąd interesowało ją, jakie są w tej kwestii plany i działania konsulatu.

Występująca następnie dyrektor Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Olsztynie Wiesława Borkowska-Nichthauser wskazała na aspekt współpracy Polski z Kaliningradem w jej kręgu zawodowym. Stwierdziła, że istnieją poważne braki w polskiej literaturze dostępnej w obwodzie, które należy uzupełnić. Podkreśliła wagę istniejącej współpracy, możliwej dzięki realizacji wspólnych projektów oraz przyjazdów pracowników bibliotek kaliningradzkich.

Po tym wystąpieniu głos zabrał prezes Towarzystwa Naukowego im. Wojciecha Kętrzyńskiego Władysław Ogrodziński. Stwierdził on, że osoby zebrane na sympozjum są przedstawicielami instytucji, ważna natomiast jest także rola organizacji społecznych. Podkreślił, że Towarzystwo odczuwa brak istnienia swego odpowiednika w obwodzie. Odpowiednika, z którym możliwa byłaby realizacja wspólnych projektów. Dodał następnie, że Towarzystwo ma w swych planach wydawniczych działania związane z obwodem i Kaliningradem, takie jak kontynuacja prac nad biuletynem, książka H. Murawskiej o mniejszości polskiej w obwodzie oraz publikacja dotycząca Polaków związanych z Kaliningradem.

Jako ostatni głos zabrał konsul RP Jarosław Czubiński. Odnosząc się do poszczególnych wątków dyskusji, stwierdził, że tego rodzaju akcje, o których mówił prof. Jasiński, są podejmowane. W planach jest m.in. uhonorowanie rocznicy śmierci gen. Samsonowa. Dodał jednak, że wiele akcji nie jest możliwych do przeprowadzenia z powodu braków finansowych. Książki i prasa polska, która trafia do obwodu, pochodzi wyłącznie z konsulatu, a wobec niewielkich funduszy jest jej mało. Projekcje filmów, będących dziełami polskich artystów, mają charakter zamknięty, gdyż opłaty za rozpowszechnianie są zbyt wysokie. Dodał jednak, że dużo dobrego dzieje się w stosunkach Polski z obwodem kaliningradzkim, co jest możliwe dzięki zaangażowaniu wielu osób.